

dabat, ut bene tibi congrueret quod scribitur in psalmo, quoniam Dei Filius tenuerit manum dexteram tuam, et in voluntate tua te deduxerit, et martyrio coronatum te assumens atque ad cœli palatium transferens, et inter senatores curiæ cœlestis te constituens in collegio eorum disposuerit. Ergo, fratres charissimi, quoniam nobis dies tantæ solemnitalis confessoris Christi, nostrique apostoli et martyris [illuxit], gratias et laudes reddamus omnipotentissimo Creatori; illius prælibati Narcissi, floris videlicet paradisi, nos subdentes orationi, et quod amavit amemus, et quod verbo prædicavit credamus, et quod operibus exhibuit imitemur. Exsultet

igitur pontifex noster, clerus, simulque congaudeat populus universus. Quoniam sicut Roma, quæ caput et speculum est totius orbis, a Deo promeruit habere primum apostolorum et principem suæ salvationis, Petrum, ita quoque Gerunda doctorem suæ salutis florem paradisi promeruit habere Narcissum. Omnis hæc dies in Christi laudibus expandatur, atque divinis ejus cultibus dedicetur; desinant esse jurgia, quia prædicationis pacis recoluntur solemnialia; desinant esse comessationes et ebrietates, quia cujus hodie festivitas celebratur tales a Christianis prohibuit voluptates.

II

INCIPIIT CONVERSIO BEATÆ AFRÆ

Apud provinciam Ariciensem, civitate Augusta.

Erat Narcissus episcopus eodem tempore quo Diocletiani ferebatur insania. Nesciens ubi intraret, profugus ad meretricem ingressus est, Afram nomine, cum diacono suo Felice. Illa autem videns honestos viros adventantes, existimans impudicos, parat cœnam et omnia quæ, solito more, cum puellis suis parare consueverat. Episcopus autem veniens ut cibum caperet orare cœpit et psallere. Afra autem, quia nunquam hæc audierat nec viderat, stupefacta cœpit inquirere qui esset, et ut didicit esse episcopum Christianorum, protinus procidit ad pedes ejus dicens: Domine, indigna sum, et in ista civitate nulla me turpior aliqua inveniri potest. Cui ait Narcissus episcopus: Salvator meus a turpissima lactus inquinari non potuit, illius nam sanctitas omnes sordes ejus delevit atque mundavit. Non sordes inquinatæ inquinare poterunt Domini claritatem, nam et dux veniens, et splendor solis dum circa cloacas et lutulentas plateas funditur a cœlo mundus, et mundus elevatur in cœlum. Unde et tu, filia, suscipe lumen fidei, ut purificata ab omni peccato possis de meo introitu perpetua alacritate gaudere. Dicit ei Afra: Ego, quæ ampliora peccata commisi quam quanti sunt mei capilli in capite, quomodo possum a tantis dilui? Respondit Narcissus episcopus: Tantum tu crede, et baptizare, et salva eris. Tunc Afra, convocans puellas suas, dixit: Iste homo episcopus Christianorum dicit mihi: Si credideris Christo et baptizata fueris, ab omni poteris mandari peccato. Quid vobis videtur? Respondentes Digna, Eunomia et Eutropia dixerunt: Tu nostra domina es, et si secutæ sumus ad inquinamenta facinorum, quomodo non sequemur ad indulgentiam peccatorum? Tu caput noster es, quocumque ieris, et membra sequantur necesse est. Interea cum ser-

mocinarentur, nox initium sumpsit, et incipiens Domino canere cum suo diacono episcopus totam noctem orando et psallendo pertransiens, simul habuit Afram cum puellis suis consortem.

Mane autem orto die, episcopus Narcissus cœpit inquiri a persecutoribus, et dicunt Afræ: Ubi sunt qui ad te introierunt nocte? Illa autem dixit eis: Hospites amatores mihi fuerunt et abierunt ad sacrificandum. Et putantes eos ad capitolium aut ad templum abiisse, tacuerunt; sed remansit unus ex eis qui diceret ad eam: Ego cognovi illos, qui sero venerunt, quia Christiani erant, nam in omni hora signabant frontes suas signo crucis, qua Christus eorum passus est. Dicit ei Afra: Ad me meretricem haberent intrare Christiani! Ad me non veniunt, nisi qui mei similes sunt. Abiit hic, nuntiavit omnia quæ dixerat, quæque audierat, iis qui quærebant eos. Tunc abiit Afra ad matrem suam, Hilariam nomine, et dicit ei: Episcopus Christianorum venit ad me, nesciens ubi intraret, et per totam noctem expandens manus suas ad Deum suum, cantans ei quod novit, et nos fecit simul orare secum; circa gallo- rum cantum exstinxit se lumen candelæ, et cœpi festinare ut incenderem, et non poteram. Tunc dixit mihi diaconus ejus: Noli quærere lumen exstinguibile; modo tibi ostendetur lux, quæ exstingui non potest. Hæc cum audisset episcopus oravit dicens: Veni, Lux vera de cœlo, et ostende nobis faciem tuam, et salvi erimus; mox venit fulgur de cœlo sicut sol, et venit sicut tonitruum, et non recessit; sed tandiu ibi stetit, quandiu aurora inciperet; et dum ille orationem suam finisset, jussit nos sibi respondere et dicere: Amen; et lux fulguris illius statim recessit ab oculis nostris. Post hæc misit me ad pedes ejus, et dixi illi: Injuriam tibi grandem

fecisti, quia ad me introisti : sum enim mulier peccatrix ; et ille dixit mihi : Ubi me Deus meus fecit ingredi, ibi introivi. Mane autem circa horam tertiam ostenderunt se mihi, qui, antequam luceret, insidiati fuerant, ut exeuntem tenerent, et occiderent; sed cum exissem, convenerunt me. Ego vero ubi faces de lino habebam, abscondi eos. Timeo ne scrutetur locus ipse ; si jubes, domina mater, huc eos transire faciam, quia promisit mihi dicens : Facio te Christianam, ut omnia peccata tua deleantur.

Audiens hoc mater ejus, gaudio repleta, dixit : Præstet hoc Deus, ut mihi hoc contingat. Cui dixit Afra : Ergo nocte veniente transmigro eos huc. Cui respondit mater sua : Etiam si noluerit, roga eum. Vespere autem Afra rogavit S. Narcissum, et migravit ad matrem ejus. Ingressus autem domum S. Narcissus episcopus, factum est gaudium magnum, ita ut Hilaria per tres horas plantas ejus teneret, et diceret: Obsecro te, domine, ut me facias mundari a peccatis meis. Tunc Narcissus episcopus dixit ei: Beata est fides tua, quæ antequam disceres verbum veritatis, ipsam veritatem, quam per verbum vix agnoscere possunt homines, in tua mente fundasti. Tamen quia video te capacem audiendi verbum Dei, hodie incipite tenere jejunium, et per septem dies jejunate, audientes sermonem veritatis; octava autem die purificabimini ab omni peccato, et eritis tales quales fuistis infantes, non habentes conscientiam ullius criminis, ulliusque peccati. Dicit ei Hilaria : Si jubes, dicimus quod colimus, et ita demum doce nos quid colamus. Dicit ei Narcissus episcopus: In hoc apparet quod bene potestis suscipere quod colere debeatis, cum quid colueritis evidenter exponatis ; die ergo culturam tuam. Hilaria respondit : Parentes mei genere Cyprii fuerunt, et inde venerunt. Cum sacra Veneris, et Venus coli non potest nisi ab iis feminis quæ meretricatæ fuerint, ideo denique ego filiam meam sacris Veneris consecrans, quasi deæ Veneri servituram inde meretricio placituram in prostibulo manere permisi, credens hoc quod mihi esset propitia Venus, si filiam meam divinis ejus imitationibus occupassem ; nam quanto plures amatores habere poterit mulier quæ Veneri serviret, tanto plus Veneri placere posse a sacerdotibus Veneris affirmatur.

Audiens hæc vir Dei Narcissus ingenuit et lacrymas fudit, dixitque ad diaconum suum Felicem : Surge, frater, et demus lamentum super istam talem culturam, et rogemus Dominum, ut ubi abundavit iniquitas, superabundet et gratia. Factum est autem ut, cum orarent, apparuit Ægyptius quidam nigrior corvo, nudus et vulneribus elephantiasis toto corpore plenus ; dare cœpit mugitum et dicere : O sancte Narcisse episcope, quid tibi cum chara mea ? Quid tibi cum ancillis meis, quas ego semper in amicitia mea habui ? Deus tuus mundas animas, et munda corpora diligit, istæ jam meæ sunt, aliæ esse non possunt. Nunquid ego intro ubi castitas regnat ?

A nunquid locum invenio, ubi est spiritus castitatis ? Hic tu quid intrasti, ubi inquinata sunt corpora, et pollutæ sunt animæ ? Tunc Narcissus dixit ei : Jubeo tibi, immunde spiritus, ut des in responsum quod te interrogavero. Dic mihi, damnate : Scis Dominum meum Jesum Christum Nazarenum tentatum, flagellatum, sputamentis in faciem attestatum, cibatum felle, potatum aceto, affixum in cruce, mortuum, et sepultum, et die tertio resurrexisse a mortuis ? scis hoc factum ? Respondit dæmon, et dixit : Utinam mihi hoc nescire licuisset ! nam ea hora, qua crucifixus est, princeps noster fugiens a facie ejus in templum Dei se misit, et ideo velum templi scissum est, quia virtutem persequentis ferre non potuit ; tunc saxa ipsa solida scindebantur, et monumenta aperta sunt, et surrexerunt sancti viri, qui viderunt hoc factum, quod princeps noster ab eo qui crucifixus est tentus est et catenis igneis est religatus. Respondit Narcissus et dixit : Quod nomen est principis vestri ? Dixit ei dæmon : Satan nomen est illi, quod interpretatur *initium mortis*. Dicit ei Narcissus : Dic mihi, quid peccavit Dominus noster Jesus Christus, ut tanta pateretur ? Dicit ei dæmon : Nunquam peccavit. Dicit ei Narcissus : Et qui nunquam peccavit, quare tanta passus est ? Respondit dæmon : Non pro suis peccatis passus est, sed pro alterius. Dicit ei Narcissus episcopus : Ex ore tuo te condemnas, immunde spiritus. Cum ergo scias Dominum meum Jesum Christum non pro suis sed pro alienis peccatis occisum, discede ab iis mulieribus, quia pro illis passus est qui ad fidem ejus et gratiam confugerunt. Dicit ei dæmon : Quare docet lex sancta, et jubet ut res alienas non tollat aliquis ; tu qui sanctus es, res meas quid tollis ? Quid mihi tollis animas quas mihi lucratus sum ? Dicit ei Narcissus : Et fractor, et fur es tu, ab initio damnate et inveterate, nam istas animas a Creatore suo et Domino tu separasti ; ego modo te furem teneo, et Creatori creaturam suam restituo. Respondit ei dæmon dicens : Et ego creatura ejus sum, ergo et me Creatori meo restitue. Dicit ei Narcissus : Tu ipse ore tuo confessus es Christum pro peccatis hominum passum ; et si quo modo pro peccatis hominum passus est et pro dæmone passus esset, restituerem Creatori tuo ; nunc autem sic passus est pro peccatis hominum ut vestrum principem ligaret in infernum et principatum diriperet. Dicit ei dæmon : Fac pietatem super me, et da mihi in potestatem unam animam. Dicit ei Narcissus : Si dederò tibi in potestatem unam animam, quid de ea facies ? Dæmon dixit : Interficio hominem, et lucrò animam ejus. Dicit ei Narcissus : Mane prima luce ego tibi dabo potestatem hanc, ut hæc facias. Dicit ei dæmon : Dic mihi ante Deum quia das mihi animam intra corpus inclusam, quam lucrò. Dicit ei Narcissus : Ante Deum meum spondeo quod dabo tibi animam in corpore positam manducantis, et hibernis, et dormientis, et iterum vigilantis. Dicit ei dæmon : Modo jube me hic manere ista nocte. Dicit

ei Narcissus: Si potes nobiscum manere, mane. Dicit ei dæmon: Si expandis manus tuas ad cælum, et flectis genua tua et psallis Deo tuo, non possum hic manere. Dicit ei Narcissus: Nunquam tibi sit bene, immunde spiritus; non solum autem ego, sed et isti omnes tota nocte mecum Domino nostro flectent genua, et laudes ei una nobiscum canent. Tunc dæmon diræ vocis teterrimum ululatum emittens nusquam comparuit.

S. autem Narcissus episcopus fecit post jejunium reficere Afram cum matre sua et cum puellis suis, quas tremantes pro eo quod viderant et audierant, suis monitis et orationibus confortavit. Ipse autem cum S. Felice diacono suo non refecit, sciens se mane iterum cum dæmone certamen habiturum; transiit quoque noctem oratione et psalmodiarum canoribus plenam. Die autem orto, adest dæmon dicens: Memor esto, sancte episcope, juramenti tui quod dedisti ante Deum, et da mihi animam cujus corpus occidam, et animam ipsam mecum habeam. Responditque S. Narcissus dicens: Et tu jura mihi in nomine Domini mei ut statim interficias quem tibi dederò, et dic mihi, si non interficias, jubeat tibi Deus ut vadas in abyssum. Dixit ei dæmon: Per ipsum juro qui nos cum principe nostro vicit, si non jubes ire in abyssum, quod statim interficiam eum quem mihi dederis in potestatem. Dixit ei Narcissus: Vade juxta fontem Alpium Juliarum, unde nemo potest aquam bibere, non homo, non pecus, non fera aliqua, quia draco ibi habitat, et de flatu ejus, omnes qui ad fontem accesserint, moriuntur. Hunc draconem, vade, interfice, et animam ejus in tuam redige potestatem. Tunc exclamavit dæmon dicens: O episcopum mentiosum, insuper etiam me obligavit juramento ut amicum meum occidam, quem si non occideris, compellar ire in abyssum. Tum dæmon abscossit et occidit draconem, et liberatus est fons ad usum hominum usque in hodiernum diem.

Per dies autem plurimos docuit eas verbum Domini, et baptizata est Hilaria et filia sua Afra cum puellis suis, et cum omnibus charis suis, et fecit domum Hilarie ecclesiam, et ordinavit eis episcopum Zozimum avunculum Afræ. Ipse autem S. Narcissus, perfectis ordine rebus, post menses novem ad Hispaniam profectus est ad civitatem Gerundam, in qua multum populum per tres annos Domino acquisivit, et ita demum ad martyrii palmam cum sancto diacono suo Felice attinxit, cujus passionis gloriam in sequentibus dicemus. Beatus igitur martyr Domini Narcissus divini verbi prædicator egregius, et sacerdotii dignitate resplenduit, et cum triumpho martyrii aulam cælestis regni victor intravit, primum quidem orientalibus, postea oc-

cidentalibus populis veræ fidei lumen ostendit, et apud Gerundam gloriosa morte requievit. Cum ergo multos ad Christi fidem converteret, quadam die in Gerunda inter ipsa sacrificiorum mysteria, a persecutoribus trucidatus in confessione Trinitatis tribus vulneribus, videlicet in humero, et gutture et sura, est debilitatus. Denique, completo venerandæ passionis cursu magnifico, coronam gloriæ est consecutus a Domino et in æternum regnat cum illo. Cujus venerabile corpus hactenus incorruptum ad insigne manet miraculum; spiritus autem conjunctus Domino in cælestibus regnis exultat cum illo. Quamquam enim ubique Christus suos in mundum ad prædicandum misisset apostolos, multisque adhuc gentilitatis erroribus plurimi fuissent occupati, tamen Dei misericordia ac Redemptoris nostri favente clementia, beatus Narcissus doctor nobis apostolus est directus. Itaque, dilectissimi, imitatores illius estote secundum egregiam prædicationem Pauli, sicut et ille exstitit Christi. Si quis autem particulam justitiæ, Deo concedente, in corde suo senserit, ad prædicationem egregii martyris confugiat, ne quod in se rectum videtur stare, ullatenus corruat. Si quis vero, quod absit, enormitate scelerum pressus ad foveam tendit desperationis, pœnitentiam Afræ sociarumque illius imitando intueatur meretricis, quæ per Narcissum edoctæ; et per Christum salvatæ, fructum, Christo donante, percipere meruerunt justitiæ. Ipse, qui more Elisæi amaritudinem aquæ orando vertit in dulcedinem, poterit peccatorum nostrorum orando pellere amaritudinem, et de Christi gratia pietatis parare remissionem. Inter hæc, dilectissimi fratres, in hujusmodi venerabili cultu funestam, sacrilegam atque perversam Hebræorum corripite plebem, ut ita discat solemniter venerari quem nunquam volens didicit amare vel credere. Sed, o flos paradisi, beatissime Narcisse, qualescunque nostras et nimium exiles nostrorum suscipe laudes, et qui in conspectu Domini de tua semper manes felicitate securus, esto clementer de nostrarum pondere miseriarum sollicitus, et qui in præsentis de tua sumus celebritate lætantes, tuorum in æternum mereamur meritorum fore participes, illo concedente, qui te ad laudem et gloriam nominis sui mirabiliter coronavit, perpetuæque salutis et commodi præsentis consultorem misericorditer condonavit Jesus Christus et Dominus noster, cui est cum Patre et Spiritu sancto omnis laus, gratiarum actio, potestas, virtus, et benedictio in sæcula sæculorum. Amen. Passus fuit beatus Narcissus in ecclesia S. Felicis Gerundensis, quæ tunc temporis S. Mariæ extra muros vocabatur, cum diacono suo Felice anno Domini 297 in loco in quo nunc jacet, quo erat ecclesia cathedralis tempore infidelium.